

ISSN 2522-4077 (Print)
ISSN 2522-4085 (Online)
DOI :10.36550

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки

Випуск 187

ISSN 2522-40-77 (Print)

ISSN 2522-4085 (Online)

DOI :10.36550

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 187

м. Кропивницький
«КОД»
2020

Н 34 Наукові записки. – Випуск 187. – Серія:
Філологічні науки – Кропивницький: Видавництво
«КОД», 2020. – 736 с.

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню **актуальних питань** мовних систем: проблем розвитку та функціонування в поліетнічному та полікультурному просторі (актуальних проблем загального мовознавства, лексичної семантики, граматики, фонетики та фонології, полікритики художніх і фахових текстів, дискурсознавства), теорії та практики перекладу та прикладної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокогнітивістики, лінгвоконцептології, лінгвокультурології, етнолінгвістики, тексту та дискурсу; аспектів фахової підготовки сучасного вчителя іноземних мов та зарубіжної літератури, перекладача та фахівця з прикладної лінгвістики на матеріалі слов'янських та германських мов.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів факультетів іноземних мов та філологічних факультетів, учителів іноземних мов і учителів-словесників.

УДК 08(477.65):80

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах Index COPERNICUS, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat.

Рецензенти:

Іваницька М.Л., доктор філологічних наук, професор (м. Київ);

Черноватий Л.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Харків);

Бялик В.Д., доктор філологічних наук, професор (м. Чернівці);

Мізін К.І., доктор філологічних наук, професор (м. Переяслав-Хмельницький).

Іноземні рецензенти:

Ренате Бройнінгер, доктор філософії habilit, професор Гумбольдт-Центру (Ульм, Німеччина);

Штефан Шіргольц, доктор філософії habilit, професор (Ерланген, Німеччина).

РЕДКОЛЕГІЯ:**Науковий редактор:**

Семенюк Олег - доктор філологічних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (ЦДПУ).

Заступник наукового редактора:

Ключек Григорій - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Відповідальний секретар:

Ковтюх Світлана - кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білоус Олександр – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, декан факультету іноземних мов ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ріхард Й. Бруннер – доктор філософії habilit, професор Гумбольдт-Центру університету Ульм/Німеччина.

Енді Гао – доктор філософії, професор університету Нью Саус Уельс в місті Сідней.

Гурбанська Антоніна – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.

Ніца Давідовіч – доктор філософії, професор, голова ради оцінювання якості навчання в університеті міста Аріель, голова консорціуму центрів професійного розвитку викладачів вишів Ізраїля.

Мартіне Далмас – доктор філософії habilit, професор, професор кафедри новітнього німецькою мовознавства Інституту германських та скандинавських мов університету Париж Сорбона (Франція).

Ліаді Олександр – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Міщенко Алла – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Михида Сергій – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератури, проректор з наукової роботи ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ожоган Василь – доктор філологічних наук, професор, віце-президент з науково-педагогічної (навчальної) роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Паращук Валентина – кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської мови та методики її викладання ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Руснак Ірина – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Артур Творек – доктор філософії habilit, професор кафедри німецької мови Інституту германської філології університету міста Вроцлава. Голова дослідного центру фонетики/Польща.

Мейрін Хенербі – доктор філософії, професор англійської мови університету Гон-Конга.

Технічний секретар:

Верещак Юлія – викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Друкується за ухвалою вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

(протокол № 13 від 25.06.2019 року).

Статті подано в авторській редакції

© Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка, 2020
© Видавництво «КОД», 2020

3. Jakobson, R. (1987). *Raboty po pojetike: Perevody* [Works on poetics: Translations]. Moscow: Progress Publ., 461 p. [in Russian].
4. Betten, A. (1986). Einige grundsätzliche Überlegungen zur Beschreibung Alltagssprachlicher und literarischer Dialoge // *Dialoganalyse*. Tübingen: Niemeyer, S. 3–12.
5. Dijk, T. van (1980). The pragmatics of literary communication // E. Forastieri-Braschi, G. Guinness & H. Lopez-Morales (eds.) *On text and context*. Rio Piedras, Puerto Rico: Editorial Universitaria, pp. 3–16.
6. Lamping, D. (1993). *Das lyrische Gedicht. Definitionen zu Theorie und Geschichte der Gattung*. Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 183 S.
7. Landa, J. Á. G. (1992). Speech act theory and the concept of intention in literary criticism // *Review of English Studies* Canaria, 24, pp. 89–104.
8. Lerchner, G. (1987). *Literarischer Text und kommunikatives Handeln*. Berlin: Akademie, 87 S.
9. Merilai, A. (2007). Pragmapoetics as literary philosophy // *Interlitteraria*, 12, pp. 379–392.
10. Ohmann, R. M. (1971a). Speech, Action, and Style. In: S. Chatman (ed.) *Literary Style: A Symposium*. London: Oxford Univ. Press, pp. 241–259.
11. Ohmann, R. M. (1971b). Speech Acts and the Definition of Literature. *Philosophy and Rhetoric*, 4, pp. 14–19.
12. Pankau, J. G. (2010). *Einführung in die Literatur der Neuen Sachlichkeit*. Darmstadt: WBG, 144 S.
13. Polenz, P. von (1988). *Deutsche Satzsemantik: Grundbegriffe des Zwischen-den-Zeilen-Lesens*. Berlin, New York: de Gruyter, 389 S.
14. Searle, J. R. (1982). *Der logische Status fiktionalen Diskurses* // ders. *Ausdruck und Bedeutung*. Frankfurt/M.: Suhrkamp, pp. 80–97.
15. Searle, J. R. (1993). *Intentionality: An Essay in the Philosophy of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press, 278 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лілія Безугла – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри німецької філології та перекладу Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Наукові інтереси: лінгвопрагматика, лінгвопоетика, історична лінгвістика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Liliia Bezugla – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Department of German Philology and Translation at the V. N. Karazin Kharkiv National University.

Scientific interests: linguistic pragmatics, linguistic poetics, historical linguistics.

УДК 81'243'373.613:001.4]:37

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.49>

АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКА МОВНА ВЗАЄМОДІЯ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕРМІНОСИСТЕМ ОСВІТИ

Володимир БОРИСОВ (Харків, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7468-727X>

e-mail: borisovl@icloud.com

БОРИСОВ Володимир. АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКА МОВНА ВЗАЄМОДІЯ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕРМІНОСИСТЕМ ОСВІТИ. Різноманітні інтеракції (політична, економічна, соціальна) Англії та Франції призвели до взаємного мовного впливу як у повсякденному спілкуванні, так і в професійній комунікації, освітньому дискурсі зокрема. Французька мова була джерелом запозичення термінологічного лексику латинського й грецького походження, більшість із яких повністю асимілювалася в англійській мові й зареєстрована в словниках. Незважаючи на значний вплив англійської мови на тезаурус французької освіти в синхронному вимірі, французькі словники не перевантажені англійськими термінами, а наявні запозичення здебільшого вмотивовані й частково асимільовані.

Ключові слова: термін, термінологічна система, освітній дискурс, запозичення, словник.

BORYSOV Volodymyr. ENGLISH AND FRENCH LANGUAGE INTERACTION IN THE FORMATION OF NATIONAL TERMINOLOGICAL SYSTEMS OF EDUCATION. Different types of interaction between countries lead to social, cultural, scientific, economic, linguistic and other types of exchange. Verbal borrowings as an integral part of cross-cultural integration have always been in the focus of many scholars' attention. A number of research are devoted to studying borrowed vocabulary in English and French in different spheres: culture and art, politics, economics, medicine, military affairs, law etc. Borrowings in the sphere of education have not been the subject for special research.

French influenced English in many spheres, education in particular, because of predominant use of the French language on the territory of England for several centuries. It should be taken into consideration that French was mostly the source of borrowing, as words of Latin and Greek were borrowed via French. Definitely, at the time of borrowing the words under analysis were not terms, but later on they gained terminological value and the thesaurus of educational discourse was formed on the basis of English and borrowed vocabulary.

After the 17th century the trajectory of lingual exchange was shifted. English influenced French in the spheres of politics, technology, sports. Most of lexemes borrowed at this time are assimilated and registered in the dictionary. The 20th century was marked by the development of science and technology, which caused the appearance of new realia in education which needed nomination, which consequently influenced the educational terminological systems of many languages, French in particular. But owing to characteristic features of French education and activities of the Committee on Terminology, French educational terminological system is rather authentic and is not overwhelmed with borrowings. The activities of French Academy and the Committee are directed to preserving authentic French vocabulary in professional communication. Most of English borrowings in education in French either are registered in the dictionary or denote English realia (TOEFL) or belong to international terminology (TIMSS).

Key words: borrowing, term, educational discourse, terminological system, dictionary.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Здійснення інтеракції між представниками різних культур уможливило міжкультурний діалог, обмін інформацією для приватних та суспільних потреб. Комунікативна взаємодія між різними країнами мала своїм наслідком не тільки соціальні, наукові, технічні зміни, але й вербальні. Серед основних лінгвістичних феноменів, що збагачують мови, можна виокремити запозичення як результат культурного перерозподілу, неоднорідності або гібридизації мовного ресурсу. Однак слід визнати й той факт, що ставлення суспільства до іншомовних запозичень доволі неоднозначне.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Запозичення як результат міжкультурної комунікації здавна привертають увагу науковців, проте ступінь їхньої досліджуваності змінюється залежно від галузі інтеграції і застосування. У вимірі діакронії-синхронії в опрацюванні загальних теоретичних і практичних питань англо-французьких мовних контактів відзначилися такі лінгвісти, як В. Аракін, О. Ахманова, Ю. Жлуктенко, Ю. Зацний, Б. Ільш, Д. Крістал, Л. Крисін, Ж.-Б. Надо, Ю. Сорокін та інші.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ. Окремі праці в галузі англо-французьких мовних контактів присвячені вивченню фахової лексики. Так, П. Буше дослідив функціонування англійських слів у французькій медицині; Ж.-Ф. Саблайроль проаналізував запозичення з різних мов у французькій спортивній термінології; Г. Сен-П'єр досліджує взаємний вплив між французькою та англійською мовами в різних сферах: спорт, харчування, політичний, технічний та інституційний дискурс; М. Беленя-Граєвська досліджує вплив запозичень на англійську економічну термінологію. Дослідження ж запозичень у сфері освіти має на сьогодні епізодичний характер: до лінгвістичного аналізу потрапляють лише окремі терміни (Л. Генет) або обмежені групи термінів (С. де Кальда.).

МЕТОЮ статті є вивчення впливу англо-французьких мовних контактів на формування, становлення і розвиток національних (англійської та французької) терміносистем дискурсу освіти.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ юПочинаючи від завоювання території сучасної Британії Гійомом Норманським у 1066 р. і до XV сторіччя саме французька мова здійснювала величезний однобічний вплив на англійську. За цей період до англійської мови перейшли тисячі слів з французької, що належать до сфери політики, феодального устрою, релігії, гастрономії, мистецтва та ін. Згодом терміни, запозичені з французької мови, сприяли розвиткові словотвірних процесів в англійській мові в різні періоди її історії.

За часів норманського панування вплив французької мови на англійську в сфері освіти був опосередкованим, оскільки мовою навчання на той час була латина – традиційна мова дипломатії. Перші школи в Англії, як і в інших тогочасних європейських державах, були створені при монастирях, що не могло не позначитися на мові викладання. Католіцизм помітно впливав на систему англійської освіти, тож був значним і вплив латини на формування терміносистеми освіти. Проте поступово Англією ширилася тенденція навчання

рідною мовою з використанням відповідних освітніх термінопонять, а після перекладу Біблії англійською мовою рівень грамотності населення поступово зростав.

Упродовж декількох століть спостерігається процес активного запозичення слів з французької мови до англійської, зокрема й тих, що належать до сфери освіти. При цьому в номінативних значеннях запозичених лексем ядерними залишалися семи, актуальні й у питомих відповідниках. Деякі освітні терміни були запозичені безпосередньо з французької мови, хоча чимало термінолексем давньогрецького й латинського походження також увійшли до англійської через французьку. Звичайно, що на час запозичення означені лексеми не були термінами, а позначали повсякденні реалії, пов'язані з освітою. Проте поступово, із розвитком освіти і науки на території сучасної Великої Британії дискурс освіти стає професійним дискурсом зі своїм тезаурусом, що ґрунтувався на наявних лексемах як власне англійських, так і запозичених. Зокрема, через французьку мову увійшли ті латинські терміни, які повністю або частково асимілювалися в англійській мові й набули словотвірної активності: *education, university, examination, student, campus, college, lesson, master, bachelor* та інших. Так само французька мова була посередником для входження до англійської мови грецьких термінів *technology, pedagogy, academy*. Невелика кількість терміноназв у галузі англійської освіти, за свідченням етимологічних словників, була запозичена безпосередньо з латини, наприклад: *curriculum, syllabus, school, stipend*.

Наприкінці XVII ст. траєкторія впливу змінюється: англійська мова починає значно впливати на французьку. І хоча приплив англійських слів розпочався достатньо пізно, він ніколи не зменшувався. Беззаперечно, що сьогодні англійська є мовою, яка здійснює значний вплив на словниковий склад французької мови (Saint-Pierre, 2010).

Представники офіційних державних інституцій і лінгвісти Франції прагнуть збереження чистоти французької мови (пуризм) та намагаються протистояти її надмірній англіцизації законодавчим і науковим шляхом. Та попри діяльність Французької Академії та інших організацій із захисту французької мови, попри закон Ба-Лоріоля від 31 грудня 1975 р. та навіть закон Тубона про захист і використання французької мови, якому вже більше 25 років (4 серпня 1994 р.), англійські запозичення вживають як у повсякденному спілкуванні, так і у професійній комунікації, дискурсі освіти зокрема.

Дослідники не вважають, що сфера освіти перевантажена запозиченнями з англійської мови, їй більшою мірою властиве явище ретермінологізації – залучення термінів інших площин людського знання до освітнього контексту (терміни психології, фізіології, соціології, математики, спорту, мистецтв, адміністрування та ін.), що, власне, характерне для багатьох європейських мов. Відносна автентичність термінології освіти пов'язана з традиційною, власне французькою системою освіти, що не збігається з інтернаціональним варіантом, а також з активним контролем Комісії з питань термінології в освіті (створеній у 1985 р. та модифікованій у 1990 р.) у тісній співпраці з Комісією зі збагачення французької мови (з 1996 по 2015 р. Комісія з термінології та неології), однією з головних цілей функціонування якої є саме запобігання надмірному поширенню запозичень, принаймні в офіційній та «правильній» мові, утворення нових та модифікація вже наявних французьких термінів.

Комісії надають детальні рекомендації щодо сфер та особливостей вживання термінів та обов'язково позначають англійський аналог, який не варто використовувати. Так, рекомендовано вживати французький термін *plan de cours* замість *syllabus* (Guénette, 2009), *pièce jointe* замість *attachement* (ці терміни хоч і мають латинські корені, але в англійській мові отримали інше значення); *logiciel éducatif* або *logiciel d'enseignement* або *didacticiel* замість англійського *educational software, teachware, courseware* (1992 р., 2000 р., 2007 р.) (Vocabulaire en ligne de l'éducation et de la recherche, 2013: 15); *doctorant, doctorante* замість *PhD student* (2009 р.) (Vocabulaire en ligne de l'éducation et de la recherche, 2013: 9); *formation en ligne* замість *e-learning, e-training, on-line training* (окремо пропонують утримуватися від уживання гібридного терміна *e-formation*) (2005 р.) (Vocabulaire en ligne de l'éducation et de la recherche, 2013: 11).

Префікс *e-*, що позначає *електронний*, взагалі не рекомендують до вживання в будь-яких сферах, а слова, що його містять (*e-commerce*, *e-sport*), класифікуються, як недоречні неологізми (2017) (Сайт Французької Академії).

Інколи англійське слово-запозичення існує паралельно з наявним французьким терміном і може витіснити його з ужитку. У таких випадках офіційні органи також намагаються втрутитися та «врятувати» французький термін. Це стосується, наприклад, вживання французьких слів *place*, *position*, *classement*, *rang* замість англійського *ranking* (запозичення з давньофранцузької *ranc*) (2018); *anciens élèves* замість *alumni*, що вкоренилося в англійській мові (від латинського *alumnus* – *дитина*, *учень*) (2019).

Окремим різновидом запозичень є синтаксичні запозичення. Так, спостерігаємо тенденцію відкидати артикль перед науковими ступенями та званнями (*professeur*, *docteur*), що є властивим англійському синтаксису. Французька Академія намагається не допустити поширення цього процесу та рекомендує зберігати артикль в усіх випадках, окрім звернення (за правилами граматики англійської мови).

Ті англійські запозичення, що все ж таки існують у французькій термінології освіти, або є давно інтегрованими та зареєстрованими в словниках (наприклад, *discrimination* (семантичне запозичення), *intéraction*) (Caldà, 2002: 347), або позначають англословний феномен (*Toefl* – Test of English as a foreign language), або є інтернаціональними (міжнародними) й входять до офіційної лексики Європейського простору вищої освіти. До останніх належать, насамперед, назви організацій, програм, певних спеціальностей та ін.: *UNESCO* або *Unesco*, *TIMSS* – Trends in International Mathematics and Science Study, *MBA* – Master of business administration.

В офіційних словниках (наприклад, на сайті Міністерства національної освіти Франції) іноді можна знайти французьке розтлумачення англійських запозичень: *Erasmus* – Programme d'action communautaire en matière de mobilité étudiante (European community action scheme for the mobility of university students), *Eurydice* – Réseau d'information sur l'éducation dans la communauté européenne (European information network in the european community), *Pisa* – Programme for international student assessment (Programme international pour le suivi des acquis des élèves), але вони мають скоріше пояснювальний характер (*Liste des sigles*). На окрему увагу заслуговує термін *ECTS* – European Credits Transfer System (Crédit ECTS), який навіть отримав французьку аббревіатуру (*SECT* – système européen de crédits transférables), але в офіційних документах використовують лише англійський варіант.

У сфері бізнес-освіти, пов'язаній з діловими процесами, активно використовують саме англійську мову й тому надають перевагу англійським запозиченням: *manager* замість *gestionnaire*, *leadership* замість *administration*, *business* замість *affaire* та ін. (Nadeau, 2019). У деяких програмах уживають термін *portfolio* у його педагогічному значенні. Цей термін також є запозиченням з англійської мови, у яку він потрапив з італійської. Комісія зі збагачення французької мови рекомендує вживати французький еквівалент *portefeuille de compétences*, але оскільки *portfolio* давно вже є загальноприйнятим терміном, зафіксованим у словниках, і до того ж, відрізняється за значенням від французького *portefeuille*, то освітяни продовжують активно його вживати.

Провідні французькі словники, такі як Dictionnaire de l'Académie française, Grand dictionnaire terminologique, Trésor de la langue française, включають до свого реєстру запозичення, іноді з проміжком у декілька років. Найбільш активними в реакції на будь-які зміни в мові, в освіті зокрема, можна вважати словники видавництва Le Robert.

ВИСНОВКИ. Отже, процес запозичення є цілком природним наслідком контактів двох країн, а відповідно мов і культур. Запозичення в професійній комунікації, зокрема у сфері освіти, підпорядковані загальним нормам мови-реципієнта, а саме: потребують умотивованості щодо вживання, зазнають асиміляції (повністю, частково) або не зазнають, набувають словотвірної активності. Французька мова значно вплинула на англійську, додавши до вокабуляру сфери освіти запозичення з латини та грецької мови у період становлення освітнього дискурсу на теренах сучасної Британії. Сучасні англійські запозичення в освіті Франції детерміновані загальним впливом англійської мови на інші

мови. Значна кількість англійських запозичень асимілювалася у французькій мові, вони зареєстровані в словниках; проте тенденція до пуризму у французькій мові забезпечує використання питомих французьких термінологічних на позначення понять і реалій у дискурсі освіти.

ПЕРСПЕКТИВА ДОСЛІДЖЕННЯ Перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні структурних і семантичних характеристик термінів дискурсу освіти в означених мовах.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Зацний Ю.А. Развитие словарного состава современной английской лексики. Запорожье, 1998. 432 с.
2. Федорова И.А. Историко-этимологический анализ французских слов с иноязычной графикой. Вестник Челябинского государственного университета. 2010. № 22 (203). Филология. Искусствоведение. С. 125-129.
3. Académie française [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.academie-francaise.fr/>.
4. Bielenia-Grajewska M. Linguistic Borrowing in the English Language of Economics. Journal in English lexicology LEXIS. 14th issue. 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://journals.openedition.org/lexis/643>.
5. Calda de S. Néologie terminologique et emprunt : résultat d'une interculturelité qui défie le temps. Analyse et traitement des emprunts lexicaux en français et en portugais dans un corpus officiel bilingue spécialisé dans le domaine de l'enseignement. Passeurs de mots, passeurs d'espoir : lexicologie, terminologie et traduction face au défi de la diversité : Actes des Huitièmes Journées scientifiques du Réseau de chercheurs Lexicologie, terminologie, traduction. Lisbonne, 15-17 octobre 2002. P. 341-353.
6. Guénette L. «Syllabus» et «portfolio», des anglicismes bien latins. Correspondance. Volume 14, numéro 3, 2009 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://correspo.ccdmd.qc.ca/index.php/document/sursum-corda/syllabus-et-portfolio-des-anglicismes-bien-latins/>.
7. Liste des sigles [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.education.gouv.fr/pid95/liste-des-sigles.html>.
8. Nadeau J.-B. L'anglais de la France. L'actualité. 5 août 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lactualite.com/culture/langlais-de-france/>.
9. Online Etymological Dictionary [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.etymonline.com/>.
10. Saint-Pierre G. Les mots anglais: un apport tardif mais considérable. Correspondance. Volume 16, numéro 1, 2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://correspo.ccdmd.qc.ca/index.php/document/des-propositions-pour-renforcer-la-maitrise-de-la-langue-par-les-cegepiens/les-mots-anglais-un-apport-tardif-mais-considerable/>.
11. Vocabulaire en ligne de l'éducation et de la recherche. 2013 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.biblioleaders.com/2019/02/vocabulaire-en-ligne-de-leducation-et-de-la-recherche.html>.

REFERENCES

1. Zatsnyi, Yu.A. (1998). Rozvytok slovnkovoho skladu suchasnoyi anhliyskoyi movy [Development of vocabulary of modern English]. Zaporizhzhia. 432 p [in Ukrainian].
2. Fedorova I.A. Istoriko-etimologicheskii analiz frantsuzskikh slov s inoyazychnoy grafikoy [Historical Etymological analysis of French words with foreign graphics]. Vestnik Chelabinskogo gosudarstvennogo universiteta. 2010. 22 (203). Filologiya. Iskuststvovedenie. P. 125-129 [in Russian].
3. Académie française. Retrieved from: <http://www.academie-francaise.fr/>.
4. Bielenia-Grajewska M. Linguistic Borrowing in the English Language of Economics. Journal in English lexicology LEXIS. 14th issue. 2019. Retrieved from: <https://journals.openedition.org/lexis/643>.
5. Calda de S. Néologie terminologique et emprunt : résultat d'une interculturelité qui défie le temps. Analyse et traitement des emprunts lexicaux en français et en portugais dans un corpus officiel bilingue spécialisé dans le domaine de l'enseignement. Passeurs de mots, passeurs d'espoir : lexicologie, terminologie et traduction face au défi de la diversité : Actes des Huitièmes Journées scientifiques du Réseau de chercheurs Lexicologie, terminologie, traduction. Lisbonne, 15-17 octobre 2002. P. 341-353.
6. Guénette L. «Syllabus» et «portfolio», des anglicismes bien latins. Correspondance. Volume 14, numéro 3, 2009. Retrieved from: <http://correspo.ccdmd.qc.ca/index.php/document/sursum-corda/syllabus-et-portfolio-des-anglicismes-bien-latins/>.
7. Liste des sigles. Retrieved from: <https://www.education.gouv.fr/pid95/liste-des-sigles.html>.
8. Nadeau J.-B. L'anglais de la France. L'actualité. 5 août 2019. Retrieved from: <https://lactualite.com/culture/langlais-de-france/>.
9. Online Etymological Dictionary. Retrieved from: <https://www.etymonline.com/>.
10. Saint-Pierre G. Les mots anglais: un apport tardif mais considérable. Correspondance. Volume 16, numéro 1, 2010. Retrieved from: <http://correspo.ccdmd.qc.ca/index.php/document/des-propositions-pour-renforcer-la-maitrise-de-la-langue-par-les-cegepiens/les-mots-anglais-un-apport-tardif-mais-considerable/>.
11. Vocabulaire en ligne de l'éducation et de la recherche. 2013. Retrieved from: <https://www.biblioleaders.com/2019/02/vocabulaire-en-ligne-de-leducation-et-de-la-recherche.html>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Володимир Борисов – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси: термінознавство, зіставне мовознавство.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Volodymyr Borysov – Candidate of Philology, Associate Professor, Dean of the Faculty of Foreign Philology, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: terminology studies, comparative linguistics.

УДК 811.111'23

DOI: [https://doi.org/ 10.36550/2522-4077.2020.187.50](https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.50)

МЕТАТЕКСТОВІ ЗАСОБИ ДОДАТКОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В ТЕКСТАХ ФОРМ ПОІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ НА СТОМАТОЛОГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ

Вікторія КОСТЕНКО (Полтава, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-9077-2191>

e-mail: victoriakost20@gmail.com

Ірина СОЛОГОР (Полтава, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-9899-6552>

e-mail: plantago@ukr.net

КОСТЕНКО Вікторія, СОЛОГОР Ірина. МЕТАТЕКСТОВІ ЗАСОБИ ДОДАТКОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В ТЕКСТАХ ФОРМ ПОІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ НА СТОМАТОЛОГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ. Запропоноване дослідження присвячене визначенню метатекстових засобів додаткової інтерпретації в англомовних текстах інформованої згоди на стоматологічне лікування та з'ясуванню їхніх комунікативно-прагматичних функцій. До групи засобів, що вводять додатковий коментар до основної текстової інформації, входять синонімічні заміни та конкретизація, що є найуживанішими засобами додаткового тлумачення окремих, зазвичай, нових для пацієнта, понять чи складніших фрагментів тексту, а також перифраз та метатекстовий коментар. Виявлені засоби сприяють ефективній реалізації комунікативного наміру адресанта полегшити декодування спеціальної інформації медичного змісту.

Ключові слова: метатекстові засоби, текст, поінформована згода на стоматологічне втручання, синоніми, конкретизація, перифраз, коментар.

KOSTENKO Viktoriia, SOLOHOR Iryna. METATEXTUAL DEVICES FOR ADDITIONAL INTERPRETING IN THE TEXT OF INFORMED CONSENT FOR DENTAL TREATMENT. As professional communication is becoming the most widely spread type of social interaction globally, professional discourses have been recently put in the focus of the complex interdisciplinary study by linguistic and social sciences researchers. Informed consent as a process and a document that records the will and decision of a patient to receive a particular dental treatment is an integral component of overall patient care. Medical text may be difficult to understand for patients due to a frequent occurrence of specialized medical terms. The present article aimed at highlighting the metatextual devices in the templates of informed consent for dental treatment that serve for adequate comprehending the information given, and revealing the communicative and pragmatic functions the devices found out perform. The group of metatextual devices to specify and to provide readers with the explicit and unambiguous perception of the special medical information in the texts includes synonym replacement, word meaning specification (hypernym-hyponym relationship between a generic term and a specific instance of it), periphrases (use of a longer and simpler phrasing in place of a shorter and more complex term or form of expression), and metatextual comments. The word meaning specification has been found as the mostly common metatextual device employed for disambiguation and clear understanding of new special conceptions. Another way to simplify medical text is to use synonym replacement, when medical terms or medical jargons are replaced by lay terms. Periphrasis by its semantic nature is quite close to synonym replacement. Metatextual comments are a less frequently used tool employed rather to add some new details to the pieces of information than to explain. All the devices found are important rhetoric components of informed consent documents and build up their customer-oriented tone.

Key words: metatextual devices, text, informed consent for dental treatment, synonym replacement, word meaning specification, periphrasis, metatextual comments.

Постановка проблеми. Дослідження професійних дискурсів є одним з актуальних напрямків дослідження низки гуманітарних дисциплін, оскільки сприяє глибокому осмисленню та удосконаленню комунікативної поведінки, притаманної конкретній